

ARHEOLOŠKE NAJDBE Z UNCA PRI RAKEKU

MEHTILDA URLEB

Ob desni strani ceste, ki pelje iz Planine na Unec pri Rakeku, se dvigata dva griča. Prvi je Stari Grad ali, kot ga domačini po označbi njegovih nekdanjih gospodarjev imenujejo, Hasberg. Hrib doseže najvišjo točko s koto 702. Pobočja vrha so izredno strma, le z ene strani je dostop še najbolj mogoč, in sicer od strani Kolobara, t. j. drugega vrha, ki je nižji od Starega Gradu in ima bolj položna pobočja.

Že leta 1951 je dobil Notranjski muzej v Postojni nekaj predmetov, ki so jih kmetje izkopali na Kolobaru in pod Starim Gradom. Mislili so, da bodo pod velikimi kamnitimi ploščami, ki so vzbudile njihovo pozornost, našli zlato. Namesto na zlato pa so naleteli na grobove. Večina gradiva je žal propadla, le nekaj predmetov se je ohranilo.

V jeseni leta 1955 pa je Notranjski muzej organiziral nekajdnevno zaščitno izkopavanje na tem področju.

Po pripovedovanju kmetov so prekopali poprej pet ali šest grobov, ki so bili žgani. Grob je bil navadna grobna jama povprečne globine 30 do 35 cm in približno 1 m premera. Dno jame je bilo posuto s peskom, na vrhu pa je bila jama pokrita s škrljasto ploščo. V nekaterih grobovih so bile črepinje z žganimi kostmi in pridatki, kar je pa večinoma propadlo. Grobovi niso bili skupaj, ležali so na različnih mestih hriba. Pet grobov je ležalo na samem Kolobaru, od teh so štirje bili ob robu hriba, eden pa na sredini. Šesti grob leži že na pobočju Starega gradu, na robu majhne terase in je moral biti pokrit z zelo veliko ploščo. Kmetje so jo razbili in ker pod njo ni bilo drugega kakor pepel, so vse pustili. Premer groba se ni dal več točno ugotoviti, tudi od plošče je ostal le kos 68 × 95 cm. Ni pa ležala takoj pod površino, temveč je bila 70 cm pod njo, debela je 15 cm. Najbrže je bila postavljena vodoravno, toda v stoletjih se je bržkone zarila toliko v zemljo. Takoj pod ploščo ni bilo nobenih kulturnih ostankov. Šele v globini 1,55 m se je pojavila črna plast zemlje, v kateri so bile razmetane žgane kosti. Skodela je bila prazna, le eno vretence je bilo v njej in nekaj žganih kosti. Bronasti fragmenti od drugih predmetov so bili prav tako razmetani, močno deformirani in na večini so bili sledovi železa. Ta grob po velikosti in po globini ni podoben drugim. Vidi pa se, da so sežigali mrtvece z vsemi pridatki.

Časovno lahko postavimo ta grob v mlajše obdobje železne dobe, pripada pa gradišču na Starem Gradu prav tako, kot verjetno tudi grobovi s Kolobara.

Predmeti iz groba pod Starim Gradom:

1. sivočrna konična skodela z navznoter upognjenim ustjem; na največji periferiji so štiri majhne vzbokline; višina 7 cm, premer ustja 19,2 cm, največja periferija 24 cm (Tab. I, sl. 1);
2. glinasto, sivočrno žgano vretence konične oblike z usločenim spodnjim delom; višina 2,5 cm, premer 3,7 cm (Tab. I, sl. 2);
3. glinasto, sivočrno vretence konične oblike kakor prvo; višina 1,8 cm, premer 2,6 cm (Tab. I, sl. 3);
4. dva fragmenta bronaste fibule očalarke; na enem fragmentu so ostanki nekega železnega predmeta; velikost 6,4 × 6,2 cm (Tab. II, sl. 3);
5. bronast fragment polkrožne oblike predstavlja polkrožno lito pločevino z odebeljenim litim robom na zgornjem delu; fragment je ornamentiran z nizom punktiranih vbodov pod robom ter z vzboklinami, obdanimi s punktiranimi vbodi. Na spodnji strani pločevine so bile luknjice, od katerih je še nekaj ohranjenih in s katerih so visele majhne bronaste verižice (ohranjena je še ena); premer 6,6 cm, debelina roba 0,5 cm (Tab. II, sl. 1);
6. trikoten obesek iz tanke bronaste pločevine z obročkom na vrhu, na katerem je visel; višina 2,8 cm (Tab. II, sl. 2);
7. dva fragmenta bronaste pločevine, zvite v tulec; večji fragment ima ob robu luknjice; dolžina 3,6 cm, debelina pločevine 0,2 cm (Tab. II, sl. 4);
8. sedem fragmentov navzven zavihanega ustja bronaste posode; dolžina enega fragmenta 7,9 cm, širina 3,3 cm (Tab. I, sl. 5);
9. dva fragmenta zavite bronaste žice rombičnega preseka; debelina 0,5 cm;
10. trije bronasti fragmenti lite pločevine z geometrijskim ornamentom, verjetno od kake posode; dolžina 8,7 cm, širina 2,8 cm (Tab. I, sl. 4).

Ohranjeni predmeti, ki so jih izkopali domačini:

1. železna ost kopja z rombično konico in z daljšim tulcem; dolžina 7,4 cm (Tab. II, sl. 8);
2. železna fragmentirana ost kopja z rombično konico in tulcem; dolžina 7 cm (Tab. II, sl. 6);
3. železna ost puščice s trnom za nasajanje; dolžina 9,8 cm (Tab. II, sl. 7);
4. isto kot 3., dolžina 7 cm (Tab. II, sl. 5);
5. isto kot 3., dolžina 6,9 cm;
6. bronast gumb, visok 1,3 cm, širok 1,2 cm;
7. jantarjeva jagoda, dolga 1,2 cm, široka 1,1 cm;
8. več fragmentov keramike različnih posod.

RIASSUNTO

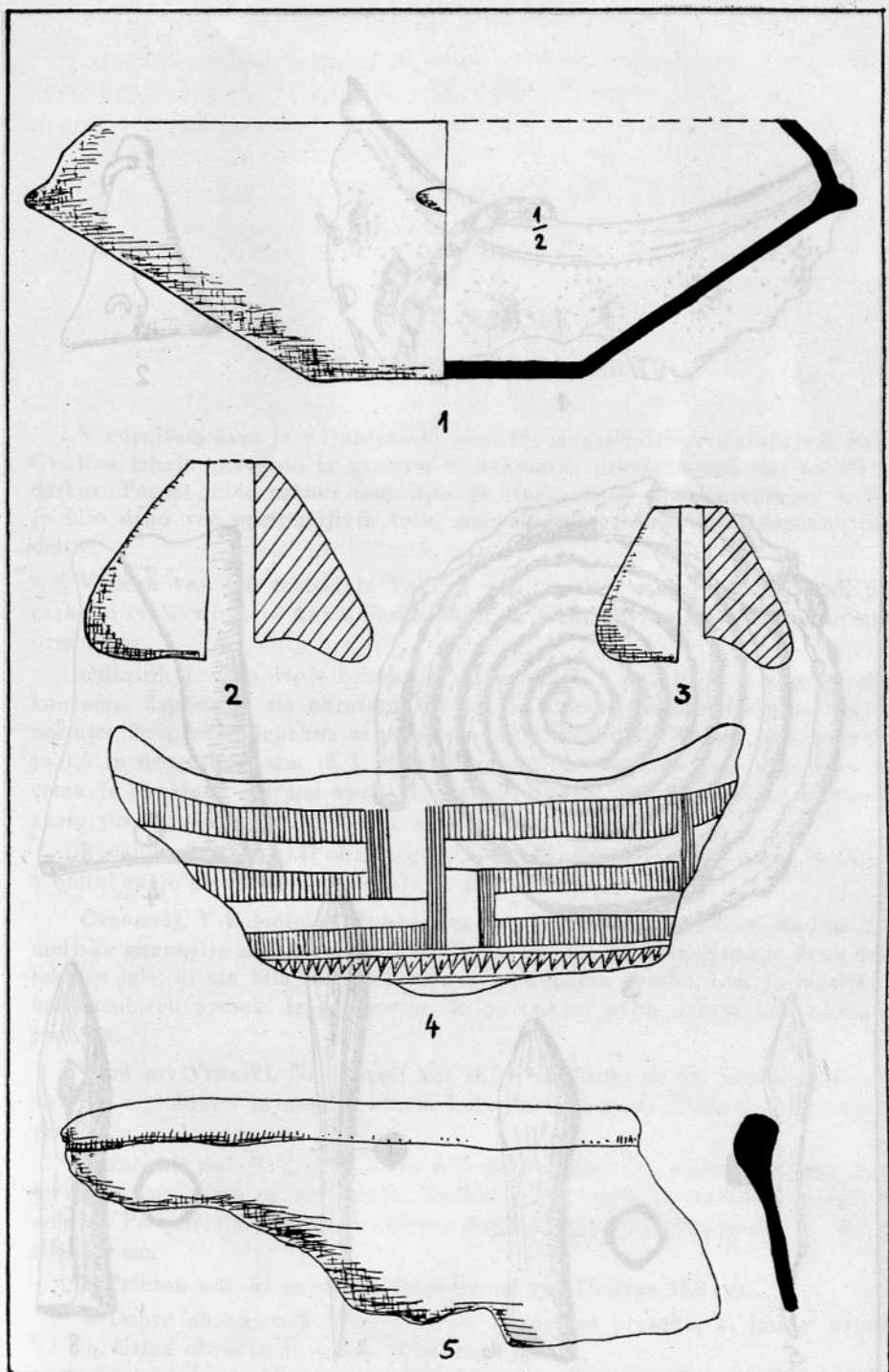
Le scoperte archeologiche di Unec presso Rakek

Alcuni contadini in cerca di tesori hanno scoperto sotto le colline Stari Grad (Castello vecchio) e Kolobar a NO di Unec cinque relativamente sei tombe. Purtroppo la maggior parte del materiale ivi trovato è andato perduto, soltanto i seguenti oggetti sono stati salvati e si conservano nel Notranjski muzej (Museo della Carniola Interiore) di Postojna: due cuspidi di lancia a canna di ferro

(tav. II, fig. 6, 8), tre cuspidi di freccia in ferro con spina da innesto (tav. II, fig. 5, 7), un bottone di bronzo, una perla di ambra gialla e numerosi cocci di recipienti diversi.

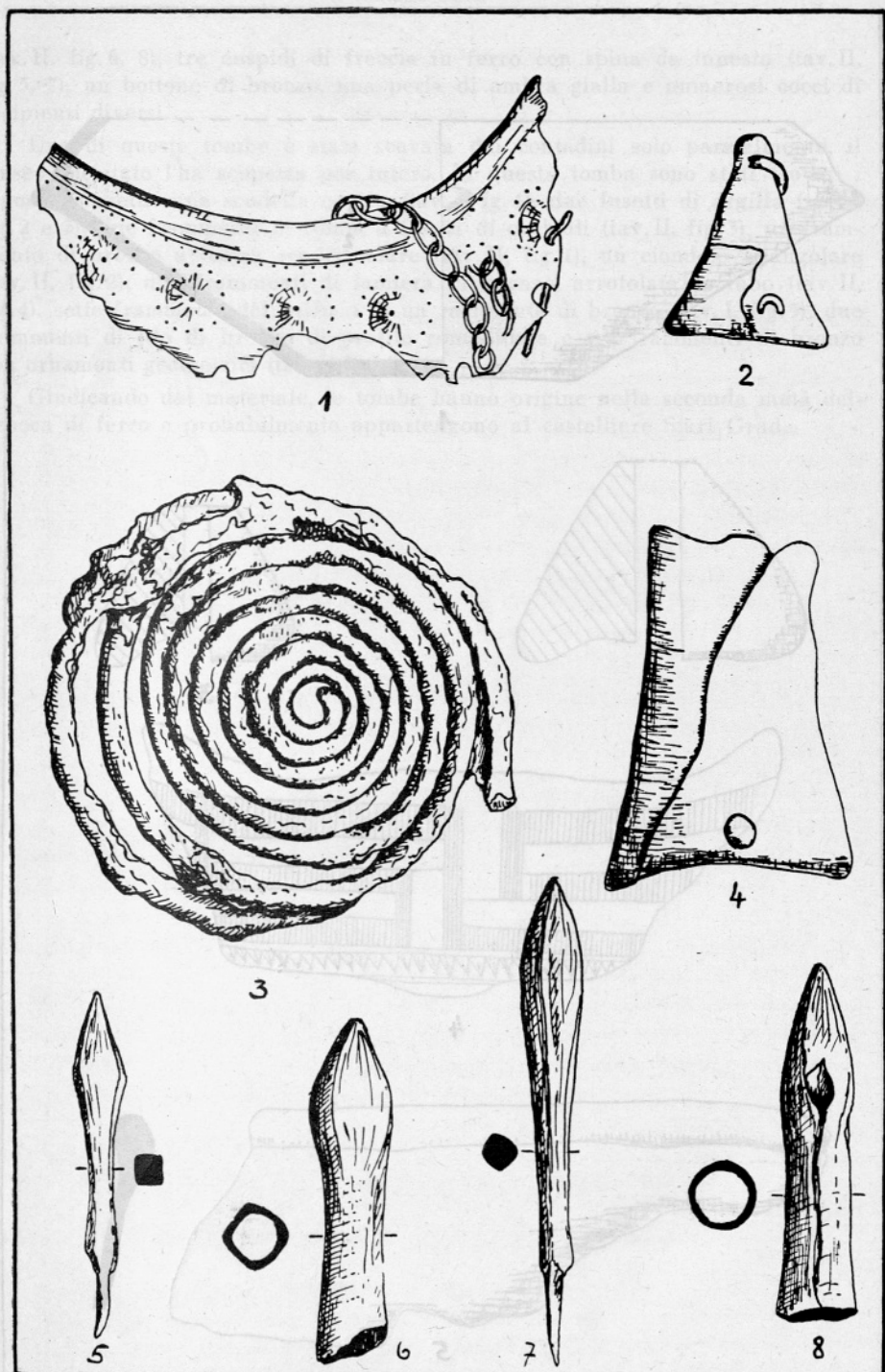
Una di queste tombe è stata scavata dai contadini solo parzialmente, il museo succitato l'ha scoperta per intero. In questa tomba sono stati trovati i seguenti oggetti: una scodella conica (tav. I, fig. 1), due fusetti di argilla (tav. I, fig. 2 e 3), due frammenti di fibula a forma di occhiali (tav. II, fig. 5), un frammento di bronzo a forma semicircolare (tav. II, fig. 1), un ciondolo triangolare (tav. II, fig. 2), due frammenti di lamiera di bronzo, arrotolata in tubo (tav. II, fig. 4), sette frammenti dell'orifizio di un recipiente di bronzo (tav. I, fig. 5), due frammenti di filo di bronzo di profilo romboidale e tre frammenti di bronzo con ornamenti geometrici (tav. I, fig. 4).

Giudicando dal materiale, le tombe hanno origine nella seconda metà dell'epoca di ferro e probabilmente appartengono al castelliere Stari Grad.

Sl. 1. skodela; 2, 3 vretenci; 4, 5 fragmenta bronaste posode.

Sl. 1 = $\frac{1}{2}$ n. vel., sl. 2-5 = $\frac{1}{1}$ n. vel.

Sl. 1 fragment bronaste fibule; 2. obesek; 3. fragment očalarke; 4. tul; 5.—8. osti pušćic. — Sl. 1—4 = 1/1 n. vel., sl. 5—8 = 2/3 n. vel.